

УДК 338.512:631.11

ДІАГРАМА ПАРЕТО ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Резнік Андрій Вадимович

здобувач ступеня вищої освіти доктор філософії

Березіна Людмила Михайлівна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та

міжнародних економічних відносин

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава, Україна

Анотація: Діаграму Парето наведено як один із ефективних і доступних інструментів контролю витрат сільськогосподарського підприємства, що дає можливість фінансово-економічній службі підприємства оперативно проаналізувати статті бюджету, за якими спостерігається перевищення допустимого рівня витрат. У результаті застосування даного інструменту проаналізовано фактори та причини, які призводять до підвищення рівня витрат. Подано методику розрахунку та приклад практичного застосування діаграми Парето у сільськогосподарському підприємстві.

Ключові слова: витрати, контроль витрат, діаграма Парето, сільськогосподарське підприємство, результат діяльності.

Контроль витрат є найважливішою економічною складовою діяльності сільськогосподарського підприємства, що потребує процесного підходу, і ,в свою чергу, дає можливість побудувати систему показників, які найбільш точно будуть відображати поточний фінансовий стан підприємства і дозволять здійснювати процес управління сільськогосподарським підприємством максимально ефективно.

Якщо під час проведення оперативного економічного аналізу фінансово-економічна служба сільськогосподарського підприємства виявляє підвищення допустимого рівня витрат за статтями бюджету, які безпосередньо впливають на кінцеві показники ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства, мають бути здійснені аналітичні заходи з пошуку причин підвищення рівня витрат та їх подальшого скорочення.

Одним із найбільш простих і зрозумілих методів оцінки ефективності діяльності підприємства визнано діаграму Парето, що дозволяє проаналізувати та встановити основні фактори і причини, які утворюють проблему, що призводить до підвищення допустимого рівня витрат. Перевагами методу побудови діаграми Парето є її простота і наочність [1].

Побудову діаграми Парето починають з класифікації виникаючих проблем на окремі фактори. Потім збирають та аналізують статистичний матеріал за кожним фактором, щоб з'ясувати, які із них є такими, що переважають при вирішенні проблем [2, с. 12].

У прямокутній системі координат на осі абсцис відкладають рівні відрізки, відповідні даним факторам, а по осі ординат – величину їхнього внеску у вирішувану проблему. При цьому порядок розташування факторів такий, що вплив кожного подальшого фактора, розташованого по осі абсцис, зменшується порівняно з попереднім фактором. У результаті виходить діаграма, стовпчики якої відповідають окремим факторам, що є причинами виникнення проблеми, і висота стовпчиків зменшується зліва направо. Потім на основі цієї діаграми будують кумулятивну криву [2, с. 13]. Розрахунок накопичувального відсотка здійснюється шляхом співвідношення накопичувальної кількості проявів факторів з початку таблиці до поточного фактора на загальну суму проявів факторів. Практичне застосування діаграми Парето проведено на прикладі СТОВ «Скіф» Котелевського району Полтавської області.

У сільському господарстві ключовим періодом діяльності підприємства на протязі року є кампанія зі збирання зернових та зернобобових культур. Вона проводиться у липні - серпні (збирання ранніх зернових та зернобобових

культур), у вересні - листопаді (збирання пізніх зернових та зернобобових культур). Результат збиральної кампанії безпосередньо впливає на всі основні показники ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства. Затримка або повільність процесу збирання врожаю призводить до негативних наслідків, таких як: підвищення витрат на ресурси, логістичні витрати, витрати на оплату праці, витрати на зберігання продукції, зниження рівня якості зібраних культур, підвищення рівня собівартості продукції.

Під час збиральної кампанії найбільш поширеними факторами затримки, або уповільнення темпів збирання врожаю є наступні: несприятливі погодні умови (дощ, високий відсоток вологості культури), ремонт техніки (вихід з ладу зернозбиральної техніки), логістика (відсутність необхідної кількості транспортних засобів для вивезення врожаю до місця зберігання, повільний темп роботи зерноприймальних пунктів). Статистика проявів факторів уповільнення темпів збирання врожаю в сільськогосподарському підприємстві наведена в табл. 1.

Таблиця 1

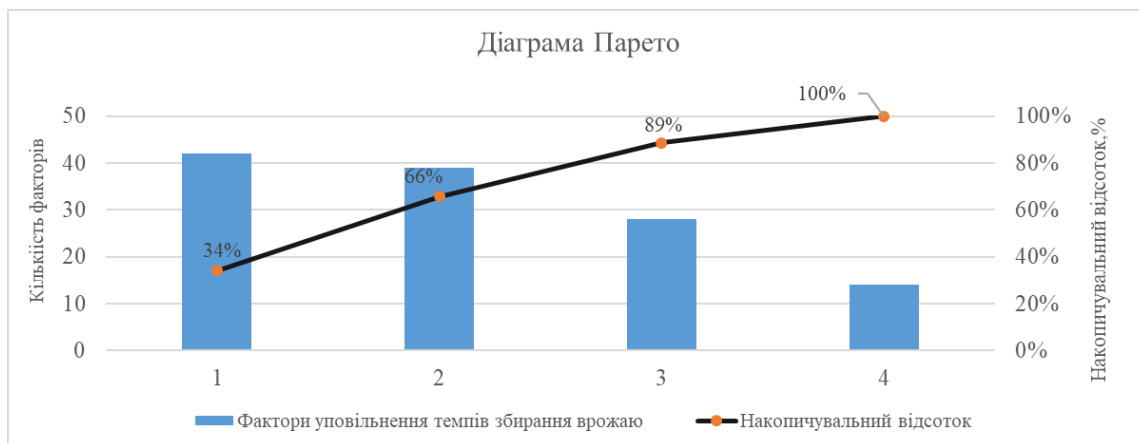
Статистика проявів факторів уповільнення темпів збирання врожаю в сільськогосподарському підприємстві

№	Фактор	Кількість проявів факторів	Накопичувальний відсоток
1	Вихід з ладу зернозбиральної техніки	42	34%
2	Повільний темп роботи зерноприймальних пунктів	39	66%
3	Відсутність необхідної кількості транспортних засобів для вивезення врожаю	28	89%
4	Несприятливі погодні умови	14	100%

Діаграма дозволяє визначити основні причини уповільнення темпів збиральної кампанії відповідно до, так званого закону, який свідчить про те, якщо кількість факторів прийнятих за 100 %, то 80 % факторів виникають через 20 % причин. Діаграма Парето допомагає встановити пріоритетність проблем, оскільки більш

економічно усунути 20 % причин, внаслідок чого загальна кількість факторів значно зменшиться (рис.1).

Для усунення факторів необхідним є аналіз їх причин. Кожен фактор має певні причини, що сприяють його прояву.

Рис. 1. Діаграма Парето для основних факторів уповільнення темпів збиральної кампанії в сільськогосподарському підприємстві

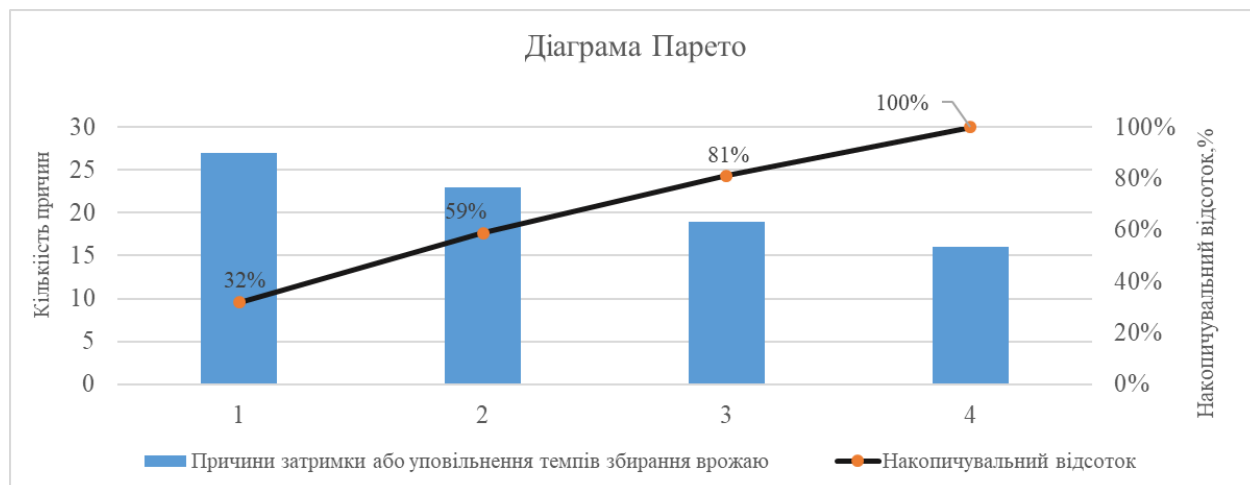
Основні причини уповільнення темпів збиральної кампанії в сільськогосподарському підприємстві наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Статистика причин уповільнення темпів збиральної кампанії в сільськогосподарському підприємстві

№	Причина	Кількість проявів причини	Накопичувальний відсоток
1	Фізично застаріла зернозбиральна техніка	27	32%
2	Недостатня кількість водіїв транспортних засобів	23	59%
3	Низький рівень оплати праці за транспортні послуги	19	81%
4	Недостатня кількість працівників на зерноприймальних пунктах	16	100%

Обробка даних за допомогою діаграми Парето представлена на рис.2.

Рис.2. Діаграма Парето причин уповільнення темпів збиральної кампанії в сільськогосподарському підприємстві

З наведених даних можна зробити висновок, що найбільш значуща причина уповільнення темпів збирання врожаю в сільськогосподарському підприємстві це фізично застаріла зернозбиральна техніка, яка під час збирання врожаю може потребувати ремонту, що в свою чергу підвищує витрати на запчастини та ремонтні матеріали. Під час простою техніки, об'єм робіт запланованих на дану техніку не виконується. Період збирання врожаю збільшується, внаслідок чого погіршується якість зібраної культури, та підвищиться її собівартість.

В оперативному економічному аналізі діаграма Парето дає можливість наочно продемонструвати існуючу виробничу проблему в сільськогосподарському підприємстві, що призводить до підвищення рівня витрат, і в подальшому може негативно вплинути на основні показники діяльності сільськогосподарського підприємства, такі як: собівартість виробництва одиниці продукції, рентабельність виробництва, прибуток та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зелінська К. С. Аналіз основних аспектів щодо застосування діаграми Парето з метою покращення ефективності роботи м'ясопереробного підприємства [Електронний ресурс] / К. С. Зелінська. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/opac/search.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FIL

E_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nd%5F2016%5F4%5F3%2Epdf. (дата звернення 22.10.2019)

2. Станкевич І. В. Ділове адміністрування: управління якістю: метод. рекомендації для виконання практич. робіт. Ч. II для студентів усіх форм навчання за спеціальністю «Менеджмент». / І. В. Станкевич, Є. Г. Борисевич, В. А. Тігарєва. – Одеса, 2016. – 316 с.